

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 178 (11075)

1979 чылдың август 2, четверг

1925 чылда үздээлигинен Өртөө 2 коп

ОРГАНИЗАСТЫГ ЧОРУДАР

Бүгү-ле культура албан черлериниң келир күскү-нышны үелерде амылдаарына таарымчалыг байдалдары тургусканын хынаар талазы-биле ийги Бүгү-россия реидизин чордулар. Ук реидизин бистиң республикага база эрттирер болгаш тускай комиссияны тургускан. Республикка комиссиязындан аңгыда районнар комиссиялары база ажылаар. Кызыл-булуң, клуб, культура бажыңы, библиотека, музыка школазы, стадион дээш өске-даа культура албан чери бүрүзүнүң иш-на белектелин доттаалып тургускан паспорт-ант азугаар хүлээп белектелин көрдүгөн. Паспорт-актыда септелге-дерилге, наасталга-шимелде, культура одааның иштиги-даштыгы хевир, чыры, турар чери, ында чоруулу турар политика-нижизидилгелиг амылдар, надарларның амылга харысалгазы, чоруулу турар массалыг хемчеглерниң дээштин дээш өске-даа бүгү чүүлдер хамааржыр.

Бо чылдың август биден сентябрь 30-ге чедир уланычлар ийги Бүгү-россия реидизин чорударына Култура болгаш Көдээ ажыл-агый министрстволары, Кинофикация эргели, ВЛКСМ обком, күрүне албан черлериниң болгаш көдээ ажыл-агыйның профсоюз обкомнары, «Билиг» нийтителиниң республика организациязының баштаар чери, Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күш-култура болгаш спорт комитеди киржир. Рейдизин чорударына киржир органнарның хей болганы ону бүгү тала-биле хынамчалыг чорудуп, кышка белектелин организастыг болдарына хандыраар умурлу.

Эрткен чылын бир-ле дугаар организастаан Бүгү-россия реидизин култура албан черлериниң материалдыг базазын быжыглаар, надарларны өстүрер, амылдың арга-хевирлерин сайыраңгайындарына биче эвес ролдуг болганын чугаажон. СЭКП-ниң XXV съездинин шийитилерин, партия ТК-ның «Көдээниң чурттагыч чонунуң култура хандырылганын улам зижидер хемчеглер дугайында» доттаалын амылдаарга боттандыраар дээш, култура албан черлериниң амылын сайыраңгайындарына үстүндө хемчег база тодаргай ролду ойнаар умурлу.

Ажылчы чоннарның чүгө-дыштанылганын эвес, харын оларның ортузунга политика-массалыг нижизидилге амыл-ымын төвү болуп култура албан черлериниң районнуң дугайы СЭКП ТК-ның «Идеолоттуг, политика-нижизидилгелиг амылды улам зижидер дугайында» доттаалында база онза-лап айтып турар. Ында мыңнаар бижим: «Чуртта бар бооп турар бүгү ордуларны, клубтарны, библиотекаларны, надарларны, стадионнары, оларның кайы албан черинге хамааржыр култура-массалыг болгаш спортчу амылга эң дээштин амылдар». Доттаалда айтылган хемчеглерни амылдарга боттандырып чорударына култура албан черлери боттарының үлүг-хуузуун никирип турарлар.

Республиканың култура албан черлериниң материалдыг базазы быжыгып, тапчудуге ажылаары чорутулуң, чонунуң култура хандырылганы зижидер олар. Чаа култура бажыңы, клубтар немелжип турар. Ыңчалза-даа материалдыг базаны быжыглаарыңа сагыш салбас, надарларны шийип өртөтпес, чаа туудуларны чыл-чылы-биле саададыр чорутуар бисе. Чаа туудуларны чыл-чылы-биле саададыр чорутуар бисе. Чаа туудуларны чыл-чылы-биле саададыр чорутуар бисе. Чаа туудуларны чыл-чылы-биле саададыр чорутуар бисе.

Барың-Хемчиктин Эрги-Барлын, Чөөн-Хемчиктин Шени, Вөрүңүң Чаа-Суур дээш өске-даа көдээ Култура бажыңынарының чон ортузунга чорудуп турар нижизидилге ажылы багыт эвес. Ук черлерде партия, совет, хей-ниити организациялар култура ажылыны икчизиниң мөөңин, дуздеткимчени көргүзүп келгенер. Эрги-Барлын көдээ Култура бажыңында бо чылын капитал септелгенин чоруткан, ам ында бүгү ажылар доозулган.

Көдээниң амыл-ишчилериниң култура хандырылганын зижидеринче партияны сагыш салышыны мөөңдери чугула сорулгаларың бирээзи. Бо хүндерде ниитиниң малыңа чөм белекчиликтеринге, чайлагларда малчынарга республиканың чер-черде агиткултурбригадалары оюн-концерттерин көргүзүп, лекция, белекчалары чорудуп турар. Төвө-Хемчик район Култура бажыңы ийи агиткултурбригаданы организаастаан. Оларның бирээзи чөөк черлерде мал чеминиң белекчиликтеринге, өскөс — Ыракны олардада ижиликтерге ала-лап барып турар. Агитбригадалар көрөр кинону база ап чоруур. Чөөн-Хемчикте «Хемчиктин аялгаларының», «Би-Хемде «Чөлээштин» маршруттары бо хүндерде сизген шөлдеринге, чайлагларга, фермаларга уланган.

Ийги Бүгү-россия реидизин организастыг эрттирер, аңаа култура албан черлериниң бүгү талагы белектенген, ажыл-херектерин болуп-чорудуу-биле таарыштыр тургускан болурун чедип алыры чер-черде партия, совет органнарның онза чугула сорулгалары болуп. Амыл-агый, бүдүрүлгө удурутчулары боттарыңа хамааржыр култура албан черлери паспорт-актыда айткан негелдер азугаар бүрүн хүлээп алдыңан култура дээш чорудуу хемчеглерин амыл, култура ажыл-аңкычыларының негелде-хергелдеринге дыңчангыр болуру чугула. Чон ортузунга массалыг хемчеглерни бөдик идеялыг утка-шынарлыг организастап чорударына култура ажыл-аңкычыларының шыңчы дузалакчылары профсоюз, комсомол организациялары, херэзженнер чөвүлелери болурун чедип алыр. Рейд уезинде четелестери илеретпешкан, чер-черге боттудуаны көргүзүрениң сагыш салыр. Култура албан черлериниң бүгү амыл-аңкычылары бо амылга чүнүң-даа мурнунда эң идеялыг болуп, организастыг чорутуу чедип алыры чугула.

«Шың» солунунуң Күш-ажылчы алдар тугун бөгү Танды районда «Революцияның чалбымы» совхозунуң В. Поповка удурутчу механнастаттынган сизинчи бригаданың күш-ажылчы чедипкиниң ринге тураскалды көрдүгөн. Бригада 1600 тонна сизген белекчээр планын 1200 тонна чылдар күтүскен.

Чарыштын тиелекчилери

«Чыраа-Бажы» совхозунуң ажыл-ишчилери малга чөм белектелин талашкын темп-биле чорудуп турар. Совхозтун салбырларының сизинчи бригадаларының, эвен оларның база суурларда агиткултурларын аразында социалисттик чарыш калбарган. Оң түнөөн он хонга-ла үндүрүп турар.

Эрткен он хонуга совхозтун Чыраагы салбыры (эргеликтин Э. Куулар, партия эге организациязының секретары Б. Кара-Сал) 207 тонна сизген кезип белекчээр, чарыш-ка тилекти болган. Мында суурунуң чеди агиткултурларын киригген үлүү удурутчу. Оларын чурттагычлары хүндө-дө 20 кижи чедир мал чөм белекчээр үнүп турган. 112 тонна сизгени кезип, сарааттаан.

Чарыштын тиелекчилерин шаңнап, мактаан.

Ш. САРЫГЛАР Чөөн-Хемчик район.

«Тыва көдээ туудуңуң» № 586 КМН-ында Тыва АССР-ниң алдарлыг тууду-жуу Василий Самданьның бригадасы Чаа Шагаан-Арыг хоорайның туудуна шалыпчы амылдап турарларның бирээзи. Ол бригада комсомолчу шалыпчы туудуга социалисттик чарыштын мурнуку дуруунда.

ЧУРУНТА: бригаданың ижижүннери. М. КАЛЧАННЫҢ фотосу.

УЛУГ НАЙЫРАЛ, АКЫ-ДУҢМА ЁЗУЗУ

АЛМА-АТА. (СЭТА). ССР-ин болгаш ВКП-ниң амыл-ишчилериниң найыралыңа база эң-сеткил каттыштарылазын IV удуражымкыны бүрүзү хун Казахстаның найысмаалында доозулган. Ол удуражымкы совет болгаш ыетнам удустарың, ака-дуга курунелерин анык салгакчыларының чалгыс эвен баа бузулбас сыйры каттыжымкынының чырыкчы-лаңач көргүзү болган.

Ийи чуртун аныктыр таалакчыларын удуражымкының байырыг хадгымкыныңа чүгө-чугаалааннар коммунист партияларын долгангун хурааларың улам күштү сыйры каттыштырар. Мөөн болгаар-даа оларның шыңчы, дайымы дузалакчылары болуп, Совет Эвилелиниң болгаш Вьетнам Социалисттик Республиканың удустарың найыралын Чугула быжыглаар, коммунист херектиң тилекчээр дээш улам идеялыг ажылар болгаш демисежир деп мелед-дөөнөр.

СЭКП ТК-га болгаш ВКП ТК-га тагааны шууганын киржикчилери удуз көлдүрүшкүн болгаш сорук киришкын-биле хулаас алган. Боттарың чалбыштыг чуректерин, билгилерин, күжүн, энергиязын коммунист болгаш социализмниң идеяларын амылдарга улам ийи каттыштырарыңа, СЭКП-ниң XXV съездинин төгүзүгү боттандырыңа күссөдирге боттандырыңа алар даңгыраалар.

Оларын чөм каттыштыртылазы делегейни аныктырарыңа антимимализм эң-сеткил каттыштыртылазы фронтун улам ийи сыйры каттыштырарыңа бараан болуп, тайының өлүгү удуз херекте үлүг-хуузу кириер деп, олар мелед-дөөнөр.

ВЛКСМ-ниң болгаш Уш Шил Миния Коммунист Анык-тар Эвилелиниң шууг найыралчы харылааларын тузуп турар организасталарың төлөөкчилерин удуражымкының солун эрткен. Акы-дууаның найыралчы харылааларың хоорайларың: Москваң болгаш Хавойун, Ленинградтың болгаш Ушмининин, Донецк областың болгаш Куангының мөжүнчү төлөөкчилери боттарың амыл-херектерин дугайында сагыш-сеткилди хайыкчылар келир чуректин ханы-зында белекчалары эрттирер.

Акы-дуума чурттар анык-тарын найыралың болгаш эң-сеткил каттыштыртылазы шууганы ССР-ниң болгаш ВКП-ниң анык-тар эвилелдериниң төлөөкчилериниң Алма-Атаның проспектилеринге болгаш кууду-чуларыңа байыралдыг чыскалы-биле доозулган.

Хүлээлге күүселдезин хынап турбис

СҮТ БҮДҮРҮЛГЕЗИ ЧҮГӨ КУДУЛААНЫЛ?

Танды район барааның сүтү бүдүрүр талазы-биле республикада ийги чөм эвен, Бип-Хем районунуң соода күрүң турар. 1977 чылда чедир он ажыл-аңкычы сүт бүдүрүрү база күрүңге садарыңа мурунчы болуп келген. Ол черде бийлигир, Эң-ле сүтүрүк сизменталь уксавы ишкерт-даа Тандының совхозтарында, удуз арга-дурулгалыг мастер-саан, чылдар-даа оларның фермаларында, Тывада көдээ ажыл-аңкыч талазы-биле эртем-ишчилер ажылдарын чорудуп турар чалгыс албан чери — Дуржулга станицаның база мында турар бригадалары Танды район 1978 чылда күрүңге сүт садарыңа пазаны күтүскөн республиканың чалгыс району болган. А 1979 чылдың бирги чартында Танды район база-ла күрүңге сүт садарыңа пазаны болгаш социалисттик хүлээлгезин күтүскөн.

База бир дүвүрениң түпө болза, ол районда сүт садар планын күтүскөн турар ажыл-аңкычыларын чыл бүрүдө немелжип турары боуп. Чыңаз, 1977 чылда чалгыс С. К. Тока аттыг совхоз күрүңге сүт садар планын күтүскөн болза, 1978 чылда ийи амыл-аңкыч: Тока болгаш ССР-ниң 50 чылды аттыг совхозтар, а 1979 чылдың бирги чартында үш

ажыл-аңкыч — «Россия», «Революцияның чалбымы» совхозтар, Көдээ ажыл-аңкычың дуржулга станицаның пазаны күтүскөн хандырылган. «Шыңың» тускай корреспондентин К. Аракча ол районга чоруп, Тандының көдээ ажыл-аңкыч эргеликтин начальниги Николай Николаевич Борисен-кован интервью алган. Ону моңо аадада парадимыс.

— Танды район барааның сүтү бүдүрүр талазы-биле республикада ийги чөм эвен, Бип-Хем районунуң соода күрүң турар. 1977 чылда чедир он ажыл-аңкычы сүт бүдүрүрү база күрүңге садарыңа мурунчы болуп келген. Ол черде бийлигир, Эң-ле сүтүрүк сизменталь уксавы ишкерт-даа Тандының совхозтарында, удуз арга-дурулгалыг мастер-саан, чылдар-даа оларның фермаларында, Тывада көдээ ажыл-аңкыч талазы-биле эртем-ишчилер ажылдарын чорудуп турар чалгыс албан чери — Дуржулга станицаның база мында турар бригадалары Танды район 1978 чылда күрүңге сүт садарыңа пазаны күтүскөн республиканың чалгыс району болган. А 1979 чылдың бирги чартында Танды район база-ла күрүңге сүт садарыңа пазаны болгаш социалисттик хүлээлгезин күтүскөн.

Эрткен ийи күш малчы-нарга койчу берге болган. Каттаалың болган умурлу, таараң мал чөм културалар, илангыл кукуруза үндөктүг чөмөр чок болган. Садос база сенаж чокта кышкы үдө ишкерт-забек сүт саан ай шиданыс дээрн бүтүрүкчүлүгү болган. Сизген база чедир-биле белекчээр-тиңимиз. Районнуң ажыл-аңкычылары хергелеттиңер чөм-

перинч дөңгү-ле 35 хуузу-биле хандырылган турган. Кышкы үдө иран-уук чөм-дөрдөн сааң тыпшың сөөр-түр, Ак-Чыраалды кыргыштың белекчээр укурга таарышкын. Ол болуру чөмөр ферма бүрүң ишке болба-аңкыч, хайыдырып берип турган. Ыңчалза-даа ил-дөңгү-ле удуз үр-үтүшкүн болба-дыр. Коштераттыг чөмөр база эвеш болган. Оларын ишкертге кырааның, нормала берип келген.

Бо чылдың чалы орайтап дүшкөн. Оң удурунда эх-тисе база орактан үгөн. Чугаа ийи эргеликтен бээр ишкертиниң сүдү эабеп эгелдөө.

Сүтү бүдүрүрүң база садарыңа пазаны улгаткан. Ыңчалза-даа саар ишкертиниң саны өскөн, чүгө дээр, бундээлдеган аары болган-биле бо чылды 300 ажыг инекти саададың үндүргөн.

«Россия» совхоз моңо мур-нунда ийи сагабай турган. А бо чылды ол амыл-аңкыч 300 тонна сүт садар планын бөргөн. Совхоз херек кырында ол пазаны боттандыраарга белек эвес. Саар ийи эвеш, фермазын четелден түргүс-шкан.

Сүт сөөртүр машиналар чедип-чөмөр чамдык чөмөр-дөңгү-ле сүт садар планын күтүскөнүң багыт саадырың чедир турар. Ылангыя ССР-ниң 50 чылды аттыг совхозта сүт сөөртүр машина чедип-чөмөр саан сүт чөмөр-рутунмай үр турар, үр-чөмөр таварылаалар бар. Сүт сөөр-

түр машинамы немей бээр дугайында атырымы республиканың Көдээ ажыл-аңкыч министрствозунга тургускан. Ыңчалза-даа ол атырыг амыл-аңкыч ишкерттиңмөө.

Оң аңгыда районнуң совхозтарында мал амыл-аңкыч тускай эртемчилер база чөм-дөшкөн. Ол чорук сүт бүдүрүлгезин көүдөлдүрүң багыт саадырың чедир турар. Чүгө дээр, саадыңың техноло-гияны айлап таарыштырар ижиер чедип-чөмөр.

Ажылды организастаарың-даа, кижиер-биле ажылды экижеридилди, бар кура-вырларың дилеп тымарылап болгаш ажылдарыңда ха-маарың укурду, чедир кыл-дымаан чүдүлөр болгаш чөм-дөңгү-ле сүт садарыңа пазаны минир херек. Чамды фермаларда күш-ажылды организастаарың дөңгө амыл-аңкыч, инекти азырап, аадызыңың технолология хажымды турар чоруктар чарышты организастаан турарың дээштин эвес. Ажыл-аңкыч, фермалар боттарың чарышты кыйгырышса-даа, удуз-дөңгү-ле хынажың, амыл-аңкыч арга-дурулгалың солун турары ковар. Чалгыс сөм-дөңгү-ле чугаалаарга, инектер-биле амыл кошкан болуп турар. Бо чылда-аңкыч укурдуруң район сүт бүдүрүр талазы-биле хожудан эгелдөө-дир.

— Айттыңан четелестериң чылдарың-биле калдык бот-тал хемчеглерин ай турарыңа? — Четелестериң чылдарыңың, сүт бүдүрүрүң көүдөлдү-

Хожудап турарлар чок ажылдаар

ЧЕДИИШКИННЕРГЕ ДАЯНЫШААН

Чөөн-Хемчиктин үлет-тур комбинатының кол-лектив бо чылдың бирги чартында пазандан азыр чалгыт продукция бүдүрүрүң 12 муң рубльге, про-дукция сайгарың 5 муң рубльге боттандырган. Районда үлет-тур бригадалар аразында социалисттик чарышкы комбинаттың кол-лективтиң тилекчи болуп үгөн, партияның район комитетиниң, удуз депутаттарының район Советиниң күүсөмүңүң ишчилер Кызыл туугун чаалап алган.

Райлеттур комбинаты онгу беш чылдык планын оонаалдарын хуусаа бө-дөлүгү күссөдир дөңгө социалисттик чарышта ил-кейли киржип турар. Комбинаттың амыл-ижи онгу беш чылдык баштайгы чылдарыңдан тура чедипкиниң болуң, планын оонаалдарың кол-лектив амыр күссөдир кел-

ген. Районнуң үлет-тур бригадаларының азыр-да ишчилер Кызыл туугун кол-лектив 1978 чылда 2 муң рубльге боттандырып келген. Мында пектер, бригадалар түс-тузунда бюджеттик социалисттик хүлээлгезин амыл-аңкыч, Социалисттик хүлээлгезиниң негелдерин тускай сабы-раларда алып каан. Чарыш-тын түнөөн үндүргөн, бри-гада, чөм бүрүзүнүң көргүзүлгенин база сабырага алып каар. Ыңчалган кайы бригаданың хүлээлгелери кылаар күссөдириниң турарың оң коруп ап болур.

«Идеолоттуг, политика-ки-жандылыгың ажылды улам экижеридил дугайында» СЭКП Топ Комитетиниң до-ктамды тавымың, кол-лективтиң ийи хонуга чугаа-лашкан. Ук долтаалды амыл-аңкыч удурутуда болдуру-шкан, аңаа хамаарыштыр бот-тадырың чорудар хемчегле-рин амылдан кылган. Кал-дар-биле ажылды экижеридил-риниң, бүдүрүлгениң салгыт-

таарыңа мында админист-рацияны, партия эге органи-зацияны күтүскөнүңиң то-вууде.

Коллективте социалисттик чарышты организастаарың ба-гай эвес. Планин оонаа-ды-ларың күссөдир чедип алыры, хожудакчымың бол-дурумы дөңгө бригада бүрү-зү күжүнүңиңиңиң ажылды турар. Комбинаттың несте-риниң аразында чарышты ча-аңкыла ийи баштап турар. Бо пектиң коллективни 1979 чылдың планын декабрь 1-те күссөдир деп хүлээлгезин ал-ган. Оларын ажыл-херээ со-ау-биле карышкан, чөм-дөңгү-ле чарыштың чылдык планын оонаалдарың ай са-нында амыр күссөдир кел-ген. Чааыкчылар чылдык планын хуусаа бөтүлгө кү-чөдирине бузуурелиг. Эрткен 6 айларда чөм 14,5 муң рубль-дин нити продукциязын бү-дүрүгөн, азы планны 3,5 хуу ажыг күтүскөн. Пекте ажыл-ишке кызыман, эки ажылды-

турарлар хей. Бо пекте 23 чыл ажылда, мергедиктиг хоочун чалымың Биченек Монгуш, чарыштың мурун-чылары Олдузгу Тулуз, Шал-кыды Олдуз хей улам ша-дыңы, мактадып келгенер. Бригадир Серкиской Болат ажыл-ишти бийлиг уду-рут, коллективте иш-өвүрүгө эки үлетер-чөмөккө көр-гүзүп турар.

Чугаа эртемчилеридең комбинатта 20 чыл ажыг ажылдаан Бечделей Куулар, Кожан-оол Соия, 10 чыл ажылдап келген Александр Монгуш, Халдымама Кара-Монгуш база Бааган Монгуш олар ошомок амыл-аңкыч кызым, планын оонаа-ды-ларын амыр күссөдир турар-лар.

Былд өлөрөманың ажыл-чылары өске четелери эки шывары дилг материалда-ры-биле халдырары дөңгө кызым ажылдап турарлар. Ыш дилгилери Умар-оол Саая, Валера Олдуз, Күс-

көлдөй Ховалыг олар норма-мын амыр күссөдир турар мурунчалар.

Бирги чартык чылдың түн-өөн-биле социалисттик чарыштың чөмөккө Валди-мар Олдуз бирги чөм ал-ган. Ол ийиш чөмөккө Бил-дик Донган база эки көр-гүзүлгени чедип ап келген. Чааымың үлет-тур ком-бинаты эң кызык кызыр та-лазы-биле республикада «Чу-дөңгү-ле» бүдүрүгө. Бо ийи-дин кызыл бээр-биле ком-бинатта чалгылар бүтү рай-оннарың ажыл-аңкычылар-дык кезип турар. Бирги чар-тык чылда комбинат 69 өг-мөжө бүдүргөн. Ону кызы-рына мергедиктиг чалымың чылдар Олдуз-оол Ондар, Ген-надий Монгуш, Байыр-оол Кенден, Юрий Куулар төлөк-тиг үлүг-хуузу кириштир-тир турар.

Чурт үлет-тур бүдүрү-гелериниң аразында соци-алисттик чарышты Чааымың үлет-тур комбинаты ийи чөм-дөңгү-ле коллективти онгу беш чыл-дык дөңгү чалымын план-ны оонаалдарың декабрь 20-де күссөдир хүлээлгезе. Социалисттик хүлээлгезин кү-ссөдир дөңгө олар кызыман ажылдап турар. Н. ООРЖАН.

Тү... ЭБИ... А. С. Пушкин

СИГЕНЧИЛЕРЖЕ, ХОВУ-ШӨЛДЕРЖЕ

СӨКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-инң Министрлер Чөвүлелиниң мал чемин белеткөөриниң эгичелеринин шалычы...

пар хуралларын эртиргилеэн. Аңа партия болгаш чазактын доктаалдарын таныжып, чугула сорулгаларын салгылаан. 1979-1980 чылдарын кыжылына мал-чаганын онча...

зыл тукут бежен рубль-биле кады тыпсыкан. Ол чугула политиктиг кампанияны өгөөрүнүн мурнуна доксохтун паркомго, тускай эртемчилери бригада, аэнода хаара тутунган...

ажыл-агыны моон сонгаар улам шапкын хөгжүдөр талазы-биле чугула хемчеглерин аммыралга боттандырып турарын тайылбырлап, районун, совхозтун база сизгенчилериниң ажыл-херектери-биле өнү хообаштырып турар.

Мал чени белеткеленин мурнакчыларын хана солуннарга чырыдып, чарыштын тилекчелинге доксохтун күн-ажымы апар тугун көдүрүп турар. Парком масса-политиктиг ажылды хүн бүрүнүң контролгона тургускан. Оң дээштин техниканы эки ажыл-лаарына, күш-ажылдык бүдүрүчүлүүн беддеринге илгити берип турар. Оң түнелинде совхозта 1756 тонна сенаж салдырган, 59 тонна витаминни сизген даганчы, 895 тонна сизген белеткеленин. Көдөңнүң ажыл-ишчилеринге масса-политиктиг ажылды «Улуг-Хая», «Күш-ажылдык хостуу» совхозтарда...

Бил-Хем районун «Халык» совхозунда электрлик саалдын мастери Галина Фисенко бодунда быжыгалаан, бо чылдын бир дугаар төрөэн 19 ийөөлүн хүнде 130—140 кг чедир сүтү саап ап турар. Аңык сааччы бо чылдын ийөө бургууниен 1400 кг сүтү саап алдырып хуздөнгөн, кымаккай ажылдан турар. ЧУРУНТА: Г. ФИСЕНКО.

ХӨЛБЕҢ ОЪТТУГ ОДАРДА

Балчың Оңур ада-бешиниң малчыны угул сааган, мал ажылында амылдаскан күнелин элдерин, 1960 чылда он тос харымды, «УТКА 25 чыл» доксохтун дирекцияныга дилег-билдириникини кырген турган. Ол совхозтун мынган директору турган В. Стихаров чыла эр болган мөгө-тымар оолдун боду-биле тавар чугааламын олдурган. Оңурун айтырылганга бодачылыг харыларын, оон артында шайрамда бүдүрүлгө өвүрүлгө элдерин, кым-бир малчыны дуулаачылааным болду-дур дээрин болаан. Ол улаада доксохтун директору балдыриникин элзеге дорт харынын боолун ортен 9 шакта интирайтерини чугаалаан.

Ийчан амык эрпик сепкил хомулсан, директорун ийшелден дашаар үнү өр-аа хойуу болганга шериг комиссарды кыгырткан, апа-ла мадык мели шериг адабыныга «таршынса» дөш чортуса, а бо директорга дилег кыргенге «ортен шипинтерер» дөш, ажылга бара албаам чыдаас-тыр деп, буурул чок болдурган оон сепкил-сагынын хөлзелинчек.

Чылгыч Оңур Балчыңнын мал ажылында аң сепкилди, мөгөк чок ажылды удеуле-шаан, доксохтун дирекциядан өнү 1963 чылда төмүндүгө хойжугаар ажылда шалтыккен. Калайы Окуяма Устун-оол-биле кады кодан хойуу хуздөп алган, баштайгы хойжугаан чылдында эки түнелдерин болган. Совхозтун хой малын элтир, дүккөр болдурган, баш сагын өстүрер дөш бо хүнөөрге чедир он алды чылдарда олар эрстиг чорутуу көргүзүп, төрөэн совхозна каш чүс баш кодан-кодан хой, хураганарын өстүрүп берген. Чыл буртуунга бодунга алган социалистик хуздагелери додур болган ажыл күссөдүн негизи. Хойжу Оңур Төлөшөөвич Балчыңга 1967 чыл бир төгүлүттү утулдурбас чыл болган. Оң малын Бүтү-өлкөдүн анык малчынырыкыла Фрунзе хоорайга 1-ги сабдунга ол кыргып чорган.

Совхозта хой ажылдык чогуунарыныкы бирөөн О. Балчың кадык-дошчуу 1978 чылда төрүүр чүс баш хойга оонаштыр 80 хураганын алган, бир хойдан 2820 грамм дүккү кыргып дунжаган. Чыл берге тургаак, хойжу бодунга алган хуздагелени күссөдүн өл. 1979 чылда 100 хойдан 90 хураганын камгалап алып, бир хойдан 3 кг

Чылгыч Оңур Балчыңнын мал ажылында аң сепкилди, мөгөк чок ажылды удеуле-шаан, доксохтун дирекциядан өнү 1963 чылда төмүндүгө хойжугаар ажылда шалтыккен. Калайы Окуяма Устун-оол-биле кады кодан хойуу хуздөп алган, баштайгы хойжугаан чылдында эки түнелдерин болган. Совхозтун хой малын элтир, дүккөр болдурган, баш сагын өстүрер дөш бо хүнөөрге чедир он алды чылдарда олар эрстиг чорутуу көргүзүп, төрөэн совхозна каш чүс баш кодан-кодан хой, хураганарын өстүрүп берген. Чыл буртуунга бодунга алган социалистик хуздагелери додур болган ажыл күссөдүн негизи. Хойжу Оңур Төлөшөөвич Балчыңга 1967 чыл бир төгүлүттү утулдурбас чыл болган. Оң малын Бүтү-өлкөдүн анык малчынырыкыла Фрунзе хоорайга 1-ги сабдунга ол кыргып чорган.

Совхозта хой ажылдык чогуунарыныкы бирөөн О. Балчың кадык-дошчуу 1978 чылда төрүүр чүс баш хойга оонаштыр 80 хураганын алган, бир хойдан 2820 грамм дүккү кыргып дунжаган. Чыл берге тургаак, хойжу бодунга алган хуздагелени күссөдүн өл. 1979 чылда 100 хойдан 90 хураганын камгалап алып, бир хойдан 3 кг

КОММУНИСТ БУРУЗУ ХАРЫЫСАЛГАЛЫГ

Тываның Көдээ ажыл-агыйынын дуржулга станциязынын шинаалары, шөлдери ам ногаан сипенин магалык чагай чыды-биле додунуң, ажыл-иш инда хаймышынык. Ийтининг мадык чен белеткеленин чымыштыг кампанияны удеинде парком, дирекция бүтү ажыл-ишчилериниң кичөөлгөйну тургартып, оон шынарлыч угулдарын турар.

социалистик чарыштын түнелдерин үндүрери, чарыш акранны додурбас дөш чугула айтырылган планда кырген. Оң пункт бургуу-нун күссөдүн дөш харым-салтамы парком кезигиинери болган активчилерин ху-улаан.

Бо чылдын бистин ажыл-агый мал чеминиң белеткеленин организастыг кирген. Мал чени белеткеленин талазы-биле харымлаар тускай ажылдакчыны (ол база директоруну орадакчыны боду турар) бо чылдын төмүлган. Технодоштук карталар баугаар ажылдар механикастаттыган орталдарын тургускан.

Сипенин, бербаалдызын мал чеминиң болгаш брикеттерин элек куралдарын тургузар сорулга салдыган. Сенажты өтөй кылган траншеялар салдырган организастаан. Орталдарга болгаш аэноларда күш-ажылды белеткеленин мал чеминиң хемчөгө-дүн болгаш шымарын барым-даалап төдөр. Технодоштук чорудулга удеинде амаа турар чорукту бодурбас дөш ажыл-агыйын механикастаттыгына куралдарын машиналарын — жаткаларын, сараат салкычларын болгаш өскө-дээ техниканы тускайлап берген.

Партия организастаанын коммунистери мал чеминиң белеткеленин кампаниязын организастыг эртиртериниң, малга кышкы үеде четчир аял-бүрү чөм куралдарын тургузарын мурнуку олдургаларына туржурун шипинтер-дөш. Оңу беш чылдын дөшкү чылдында ажыл-агыйын мурнунда сорулга үдүг: 4300 тонна сипенин, 2500 тонна сенажты, 19000 тонна сина-дусту, 600 тонна витаминиң четчери белеткөр.

Ол совхозтун мынган директору турган В. Стихаров чыла эр болган мөгө-тымар оолдун боду-биле тавар чугааламын олдурган. Оңурун айтырылганга бодачылыг харыларын, оон артында шайрамда бүдүрүлгө өвүрүлгө элдерин, кым-бир малчыны дуулаачылааным болду-дур дээрин болаан. Ол улаада доксохтун директору балдыриникин элзеге дорт харынын боолун ортен 9 шакта интирайтерини чугаалаан.

Ийчан амык эрпик сепкил хомулсан, директорун ийшелден дашаар үнү өр-аа хойуу болганга шериг комиссарды кыгырткан, апа-ла мадык мели шериг адабыныга «таршынса» дөш чортуса, а бо директорга дилег кыргенге «ортен шипинтерер» дөш, ажылга бара албаам чыдаас-тыр деп, буурул чок болдурган оон сепкил-сагынын хөлзелинчек.

Чылгыч Оңур Балчыңнын мал ажылында аң сепкилди, мөгөк чок ажылды удеуле-шаан, доксохтун дирекциядан өнү 1963 чылда төмүндүгө хойжугаар ажылда шалтыккен. Калайы Окуяма Устун-оол-биле кады кодан хойуу хуздөп алган, баштайгы хойжугаан чылдында эки түнелдерин болган. Совхозтун хой малын элтир, дүккөр болдурган, баш сагын өстүрер дөш бо хүнөөрге чедир он алды чылдарда олар эрстиг чорутуу көргүзүп, төрөэн совхозна каш чүс баш кодан-кодан хой, хураганарын өстүрүп берген. Чыл буртуунга бодунга алган социалистик хуздагелери додур болган ажыл күссөдүн негизи. Хойжу Оңур Төлөшөөвич Балчыңга 1967 чыл бир төгүлүттү утулдурбас чыл болган. Оң малын Бүтү-өлкөдүн анык малчынырыкыла Фрунзе хоорайга 1-ги сабдунга ол кыргып чорган.

ШЕНЕЛДЕДЕ

Новосибирскинң Кузнецк отмы металлургия заводунда дөшкери өр болгаш шөр «ПВ-800» деп чаа станция шенеледеп өздөсөн. Аңа оо ийин чуга ажылды хары угул кылдыр. Чаа станга ойгөт мө-таалды кырынга дөшкө өчө-төдөр, маймылар артып, ачы-чөгө эрткирлерин аажок узул дилдиктерин азыр, металлды хой катап паздин турбас.

Августун каан эртели. Чөдү чык бежен четкейи турда баалаанын диспетчер черинге чөдө бердики. Кажы-ле хей. Олар—чолочаалар-дыр деп чыгып ийде боду. Диспетчер Людмила Алексеевна Ко-ровая, оон дуулаачымы, анык диспетчер Любовь Саянова олар чолочааларга пүткөл-дары профессионал чыккып баугаар шалкыкын-биле айдур-луп берип олурарлар. Д. А. Корович ук автобу-дургузде он беш чыл ажыл-а-лдан келген, хоочундарын бир-дөөн. Чогуна ачынган ол кымыл баштай, а каймыгына—сөөлүрүлүп пүткөл додур-луп бөдөрүн билер. Баала-ла хоочун ажылдакчыларынч чө-лоачы, шанаа мурнакчы бо-лоачы чораян Инокентий Павлович Костинич—иңа ажылдап килдизиниң началь-ниги бооп турар.

Кымылдын улуз дөш авто-ажыл-агыйларынын бирээ-ни—«Тыва тудуг» трестини автобазаныга ажыл шагы-дан бажында өздөсөр. Ийне-кокетий Павлович чугаалап турар.—Оон түнелинде күш-ажылды сагыла-чуруму-дээ, бугуруте көргүзүлгөн-дээ экинчир. Оң ишкан орткаа үредир чорук, оал-ошактыг таарымалар база болдоотан.

Автомобильлар улаштыр-улаштыр үнүп, тудуларже-таран чорун-ла турар. Олар-нын рөйчө уеринин мурнунда дөшкүрүн механик бугу тала-зы-биле хылааланы кылдыр. Бодуну билгир-мергежили бе-дик, автомобиль бачи-ла «саары черин» өздөсө-мө механиктер автобазала бар. Оларын билиш—Михаил Васильевич Попов—ол хүн чылда кылдып турду. Чола-чылар оон шынгын негедде-лени билер, ийчанган олар машиналарын рөйчө мак бе-леткөөр. Шах мыдат негед-денин сөөгү үеде шынгын тургустунанмын автоба-заның болган оон хандырып турар тудуг черлериниң-дээ көргүзүлгө мурнуку чылдар-нынмын экинжир.

Автомобильлар оң чыл ажит үеде ажылдап болган тудуг материалдарын сөөртүп ал-ган, чүс-чүс, мун-мун кило-метрин эркен чолочаалар төй. Чижээ, чолочаалар бри-гадир Валентин Константинович Гринвичин портрети хуздөп сабырамында турар. Ол 20 ажыл чылдын иш-тинде тудуг материалдарын сөөртүп, республика ийне-салыкы болгаш өскө-дээ чер-елерингө чөдө тудуларын кылдыраан дээр! Коммунист Гринич сөөгү үш чыл иш-тинде чолочаалар аразыны чарыштын мурнуку олдурган кымыл-дээ алкысан. А оон уурткамы он чөдө кижилер бригаданы база-ла мурнакчы коллективтериниң бирөөнү сөз-дөп турар. Ол бригада эркен чылдын планын бир ай бургунаар күссөдүн, ол-ла темпизин саабас деп шипин-терилеэн. 1979 чылдын эр-тели уеринин иштинде бригада 2800 литр кымар чугула кам-вал алган.

Чулдун амыдырал ханды-рылганын аян тургузары, ча-гычтарын өй-шаанда, шынар-лыг күссөдүн бүдүрүлгөни хөгжүдерины, күш-ажылдын бүдүрүчүлүүн беддериниң, чоңун чагай чорун бед-дериниң чугула чүдүл болур.

Кымылдын теледөшө-нүн ажылдакчылары од не-геделерге дүүшүрүп ажылда-вын турарын фактылары Кымыл хоорайнын улуску контроль комитетиниң бо чылдын июльде чоруткан хы-наадызын алыр.

Радиотелеаппаратура сеп-төөр талазы-биле кыргыч ча-гычтарын өй-шаанда күссө-дүн шынарлыг шынгын четчестер бар. Оларын сеп-төөр ачы-дүзө чедирленин күссөдүн нарал-чагычтарын бижип турары дөшкө-чөтөс. Септелгеге кыргыч чагычтарын хуздөп алганын азыр билинмес болгулар. Чылдык септелгеге ол апар-раттарын хуздөп алган ай, хүнүн өнү күссөдүнниң ай, хүнүн сөөдүндө бижир та-варымалар бар. Чагычтарын ол сабанын эгилээр база бар. Катап кылган сеп-телгенин үчүдүн, оон шына-рын удеин көргөниң демде-лөөр ажылды кошмак органи-застаан.

ШЫН

Чонун амыдырал ханды-рылганын аян тургузары, ча-гычтарын өй-шаанда, шынар-лыг күссөдүн бүдүрүлгөни хөгжүдерины, күш-ажылдын бүдүрүчүлүүн беддериниң, чоңун чагай чорун бед-дериниң чугула чүдүл болур.

Кымылдын теледөшө-нүн ажылдакчылары од не-геделерге дүүшүрүп ажылда-вын турарын фактылары Кымыл хоорайнын улуску контроль комитетиниң бо чылдын июльде чоруткан хы-наадызын алыр.

Радиотелеаппаратура сеп-төөр талазы-биле кыргыч ча-гычтарын өй-шаанда күссө-дүн шынарлыг шынгын четчестер бар. Оларын сеп-төөр ачы-дүзө чедирленин күссөдүн нарал-чагычтарын бижип турары дөшкө-чөтөс. Септелгеге кыргыч чагычтарын хуздөп алганын азыр билинмес болгулар. Чылдык септелгеге ол апар-раттарын хуздөп алган ай, хүнүн өнү күссөдүнниң ай, хүнүн сөөдүндө бижир та-варымалар бар. Чагычтарын ол сабанын эгилээр база бар. Катап кылган сеп-телгенин үчүдүн, оон шына-рын удеин көргөниң демде-лөөр ажылды кошмак органи-застаан.

Бо чылдын январьда теле-дөш аппаратурамын септөөр талазы-биле тургускан 286 наралтын 46-ын азы 25 хузуун хуусаалын хажыдып септөөн. Январда радиоаппа-ратура септөөр талазы-биле 262 наралтын 21-ин септөө-риниң хуусаалын хажыткан.

Телевизорлар септелгенин чылдык чартык чыл ажыл уламчылар. Чижээ, теле-визорку эш өнү болуш теле-визорун 1978. чылдын фев-раль 15-те септелгеге кыргы-ган, а оңу чүдө декабрь 30-де септөөн. Мурнуку айларда күссөдүн чылдык нарал-ча-гычтарын өчтөкө кыргыч-дөш дөш дөшкө орай хуусаала кү-ссөдүн чылдык айткан турар. Сөзүттүгүн артык кезектер-ин чагычтарга эгилтес чо-рук септелгени кылганга чагычтарын чыгынынык-нин бодуруп турар. № 360684 нарал-чагылда ра-диотелеаппаратурамын маан-ла артылап аштар ужурулг.

Ийчала-дээ ол не-геделер четтес күссөдүн не-гези. Чижээ, септелгениң 7 телевизор хынап көөргө, оларын 4-үн багай арыгалап болган.

Магалдаан радиотелеаппа-ратуранын, магыны өнүгү-төдөрлөрүн септелгенин дөшкө багай чорудул келген. Амы үеде килескөптар чо-гунап өнүгү 11 телевизор, ак-кара бир телевизор ма-гылаан септелгенин маан-ылаан. Магалдаан септелге ай-айы-биле уламчылар. А магалдаан хандырылганын дүрүмүндө од хуусаа ийи-недеде деп айттыганын.

„БАГЫН СӨТЛЭЭРГЕ, БАЧЫДЫ АРДЫР“

Бистин «Тилеги» совхоз республикада улуу болгаш тараалы совхозтарымн бичире. Оок чуну Кур-Чер суур хун келген тудум-на өзүп, савырап оорар. Чурткачы чон суурумун чаагайымдыгачаа улуугу хуууну кийиртирер турар. Биле школа, яси-сүдктер, эмнеге, магазинер, Культура бажыны, библиотекарлар болгаш чонун амырлар хандырылганын хамаарышкан албан черлери аяккадан турар. Кижини амырлар-туртталганын улам эки-жирраге, эртем-билиг болгаш култура талазы-биле өздүгүнге ол черлерин саздары, ажылынын дөптөн кызыгы? Оларын бир дески, били депилде тургусулаан. Ол чорук үлдө бистин Кур-Чер суурин амырлар-талыда эвес, харин республика-кайы чурткачыгыг өскө-ла черлеринде бар боор деп бооар мен. ылаткыя культу-ра албан черлеринде аан. Чикээ, Култура бажынын, клубтарын аам культура ордуларын даштык-даа, иш-тис-даа топтап көргө, кылган тас болгулар, а чогуу кул-тура-массалык болгаш күш-ажыкчы кижилерин даштык-ырынга солук, ажык-тыр амырларын чорудун турары төгөйин куду депилде болгулар. Ол дөргө хам-кыч мурнууда ында быжым-лаан аяккачыларын бот-тарынын чогаалкыч дил-жонун чок болгаш хам-кычын активинге дайна-сын олуттай, шилек чоруд-биле база ол шилекти ында партия, совет организацияларынн совет организацияларынн совет

рыдыр олурган, турган улуу арамынга ол шап, таанымал берилээр. Билди өйдө зал ишти дымшын, ышман, ишг, харын мырмаш чыт-буесту алар. Улууг, биче кижилер-нин хой көзүн-ле сеткил хам-ман, харын шала шуудула-сап тарап чыкп турарын эскер мен. «Дружинниктер, клуб бөвүлеси канчан бар-ган, чуну көрүп турар чү-вөл?» деп шыжыгын хому-дарлар-даа бар. «Кино, ко-перт боор, салгыла-ла, ба-жыккан салды чүктөр бол-ла аз чүв-ле-дир» деп чуга-ла-жып үнүп турар кырганар-ны каш-ла, дымшын мен. Улуугун илди жазыгы чөптү чөткөстүкчүлүк бо Кул-тура бажынынн, юдэ Со-веттин, совхозтун ажыкчы комитетинин, партиянын, комсомол комитетинин ажыккачыларынга дым-шын тура-даа, хаайга какна-са. Та пат эркинин илди, та кайы-бирөөнүн барып хол тудун киритеринге ынан-чып, ову маан олурары илди чүв, чөра орта билдирмес!

Кинолар, ында-хаан кон-церттер болурундагы аякка, чурткачы чонун калбак массаны кийиртирген, ову сооуругдар, калдыгы ха-рып туткан аякка-буру, тем-пикте келээр барык бол-байн турар. Клуб болгаш култура бажынынн чүгө културалык одаа боорунда алгыда, идеолотуг болгаш политика-кижизиле эг эгит ажыктын төвү боор ужурут. А бистинде ол негелдегө четпейн турарын, а чүгө ки-но көрүп аарда бичи чурум-корумун салдары «берге-зи» үстүдө чугааладым.

Ажыкчы чонун дашты-кыгымын ажыктып кылдыр-ган организацияга спортту маргыладалар база кол роль-ду ойнар. Спортчу оюнбар бистинде муруну дөптөн чидирген, волейбол, баскет-бол шөлдери куртулаан, тен-нис, шымдыра, хуреш база-ла улаан. Култура бажынын болгаш спорттун байла-ды бистинде мындай-дыр, Маана кынар буруугуз? Согадеринин аргам чуну? СӨНП Төл Комитетинн чуну? Чыдыл майда хулдон алганы «Идеолотуг, политика-ки-жизилдеги ажыкты улам ыңай экиндер дугайында» доктаалга хамаарыштыр бис-те Култура бажынынн ажыккачылары, совхозтун дирекциясы, партия, ажык-чы комитети, комсомол ко-митети, колдө Совет, олар-нын удуруткучулары чуну бо-лган турар ирги? Мындай я-жымды айтырылар чаагар-ла тургустуну көр-дир.

«Багын сөтсөргө, бачыды ардыр» джир болган. Ша-жымч бау-биле шынал-ла хай-бачыт арыман деп чал-барбайн-дыр мен, чедипши-кнер пешемши, четестер арыман деп турарым ол. А амырларга чүгө кино, че-дипшикнери сарыккадык кыкч буруу-ле куээр!

Э. ТЕЖИТ.
Кур-Чер суур,
Кызыл район.

«Баштын кужу чалгынын-да, а кижинин—найралда» деп улагер домак бар. Ону ССРЭ-нин улустарынн VII чайгы Спартакиадынн ми-нута буруу бадтыкп турар. Узбек, Кыргыз, Тажик бол-гаш Туркмен Совет Социали-стик Республикаларынн хунне-рин ача эртерин турда, ол республикаларын улустары-нын социалстык хогулдери, национал культураны чечек-тепип, оларын экономиказы улам сайырааны, күш-кул-тура болгаш спорт шапкын-биле көзгөн тоугары-биле көзүгөн. Ол буру акы-лу-ма өскө республикаларын ачында чеди алынды.

Узбекистанын чижекке алымылар. Революция мур-нунда бо республиканын де-вискөөринге күш-культура болгаш спорт дугайында чугаа бичи чорбайн турган. Чүс-чүс чылдарда формалык зар-дал аманга чоран узбек чон чүгө 1928 чылда Орта Азиянын эң баштайгы Спар-такиадынн организацияп эр-тирген. Бо хунерде Узбекис-танда 139 стадион, 2,5 муң ажык спорт залдары, 164 бас-сей, 134 муң спорт шөлдери, Спорт ордурлары, аяк спорт-тун клубтары бар. Ол буру 5 миллион ажык күш-кул-турчуларынн эргезинде.

Бо спартакиада үезинде Узбекистанын хой национал-дык төлөөлери эвөш эвес че-дипшикнери чеди ап тур-рлар. Классикти хурешти мөгөн Камил Фаткуллин ал-дын медальды чаала алган.

Чыга-тергежи Александр Пан-филов—монгун медальтын эдилекчиси, аяк спорттун үш хевиринге Валерий Дво-рянинов чемпион болган.

Бугу-ле классикти, Олим-пий болгаш спорттун нацио-наль хевирлери Киргизияд хөгжүп оорар. Бистин Төрөн чуртвустун дади өрөдиге черлерин дооскан чүс-чүс бе-дик мергежилди специалистер таланыптыг спортчуларын кижиздер, күш-культураны амырлар непердер ажы-ды чоруду турарлар. Респуб-ликада 1000 ажык спорт мас-терлери бар. Киргизиянын спортчулары Совет Эвилелинн олар база хамаардыр. Агы үдө республикада 5 муң баш-кылар күш-культура эртемни башкылап турар. Оларын

2400 хирези күш-культура талазы-биле дээди, 1812-ин тускай ортумак эртемниг.

Туркмен ССР-нин А Спар-такиадын 2 муң ажык раз-радчыларын белеткен. Масс-алык спартакиадаларга 600 муң ажык киж—туркменер, оорустар, узбектер, казахтар болгаш өскө-ла нацияларын, улустарын төлөөлери кирш-кен.

Орта Азиянын эвилелеш-кен республикаларынга турас-кааткан хунде болган парла-ды конференцияны Узбек, Кыргыз, Тажик, Туркмен ССР-лерин спорт комитеттеринин даргалары М. Ибра-гимов, Д. Омуралов, М. Саду-лаев, П. Скусевич олар чүвө чугаалаанар.

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ

ССРЭ-ниң улустарынн VII Спартакиадазы КҮЖҮВҮС—НАЙЫРАЛДА

«Баштын кужу чалгынын-да, а кижинин—найралда» деп улагер домак бар. Ону ССРЭ-нин улустарынн VII чайгы Спартакиадынн ми-нута буруу бадтыкп турар. Узбек, Кыргыз, Тажик бол-гаш Туркмен Совет Социали-стик Республикаларынн хунне-рин ача эртерин турда, ол республикаларын улустары-нын социалстык хогулдери, национал культураны чечек-тепип, оларын экономиказы улам сайырааны, күш-кул-тура болгаш спорт шапкын-биле көзгөн тоугары-биле көзүгөн. Ол буру акы-лу-ма өскө республикаларын ачында чеди алынды.

Узбекистанын чижекке алымылар. Революция мур-нунда бо республиканын де-вискөөринге күш-культура болгаш спорт дугайында чугаа бичи чорбайн турган. Чүс-чүс чылдарда формалык зар-дал аманга чоран узбек чон чүгө 1928 чылда Орта Азиянын эң баштайгы Спар-такиадынн организацияп эр-тирген. Бо хунерде Узбекис-танда 139 стадион, 2,5 муң ажык спорт залдары, 164 бас-сей, 134 муң спорт шөлдери, Спорт ордурлары, аяк спорт-тун клубтары бар. Ол буру 5 миллион ажык күш-кул-турчуларынн эргезинде.

Бо спартакиада үезинде Узбекистанын хой национал-дык төлөөлери эвөш эвес че-дипшикнери чеди ап тур-рлар. Классикти хурешти мөгөн Камил Фаткуллин ал-дын медальды чаала алган.

МОСКВА. ССРЭ улустарынн VII чайгы Спартакиадынн гит талазы-биле 1000 терге чарыктынн чемпионну чаа-тергежи Эдуард Рапп (РСФСР) болган. Ол—эркин пий спартакиадаларынн баша чемпион. Оң эркен үе—бо хевиринн чарыкынга эң тулап түнчө—1 минута 7,17 секунда болган. Пийн черде —Александр Панфилов (Узбекистан), ушкунде—Янис Рейфельд (Латвия). ЧУРКУТА: Рапп, Панфилов болгаш Рейфельд (солгай талазын оң талазынче).

СЭТА-нын фотохроника.

СУГГА БАЙЫРЛАЛ

Эртен даштык хунер-де Кызылдан Култура бол-гаш даштыкыны Н. Гас-телло аттыг парымын сугга байырлап болган. Чаачыл болган ол байырлады партия администрацияны организациястан.

Маргылаанын ажыкчы-кыны байырлады-биле эгел-ден. Урер хөгжүмүнү тазала-ныч урр паркты дола бер-ген. Парк директору К. П. Воронков, кол судья Б. А. Гордеев олар байырдалга кир-жиринче келгенерин чаап турганар.

Баштай чангыс олуттуг хемеге чарып болган. Дөрт-дөрт демелер уда-дараа үнүп, 350 метр оркуту өскөзин мурнай эртер даш хемени бурзуу алаштыг экинчилер. Бирги бөлүктен авторук технику-муни сургулуу Константин Семенов өскөзерин мурнай келген. Оон көргүзү—3 ми-нута 50 секунда болган.

Ийги бөлүккө киргенер-ден республиканын АТБ-зини чылаачыны Дадар-оол Хурешкен 3 минута 26 секун-да дургузунда эртен, бирги черип элөөн.

Ушкү бөлүккө эң баштай келген Виктор Лопатковтун көргүзү үстүдө ийи тилек-кени санмаан-даа эвөш—3 мин. 05 секунда болган.

Дараанында 50 метр черге сугга эштинерин маргыла-зы болган. Дадар-оол Хуреш-кен ача база тилекти бооп, кады экинчилер эң Андрей Барлютову он секунда мур-наан. Ол-ла хемчөлдү № 7 школанн 7-ги классынын Валера Плотников 1 минута 17 секунда дургузунда эр-кен.

25 метр хемчөлдиг черге кыстар болган бичи класс-тын өөреникчилери чарык-керде. Эштинерге болуун мергежилдини көтүрүп, чо-гуру негелени куусейип тур-бар школаларынн бари ол байырдалга илерен. Оларга парктын администрациясы тускай шапкыларын база ты-ыскылаан.

Сугга байырлап оон-биле доозулган. Ону организацияп эртерингенге хамаарыштыр маана чак өс чугаалаа ар-тык эвөс боор.

Сугга байырлады органи-зациястан талазы-биле Н. Гас-телло аттыг парктын адми-нистрацияны эвөш эвөс ажыкчыларын кылган. Хей-ни-чи судьяларын, секретарь-ларын организациястан, суг кы-чылда демектерин тургуска-н, тилекчилерге байыр чедир-ер урер хөгжүмү чаап эскел-ден. Мындай белеткеди ал-ган көөргө, ук байырлап тер-

гини эки эртин болгу дег. Ынчалза-да ол келген кы-зылчыларынн-даа, оу органи-зациястан эштерин-даа сагы-жыга четпөөн. Чүгө?

Хамык ужу чарлаа бол-ган. Ажык-биле чугаалаарга паркка ындыг байырлап бол-лур деп наймысалдын чур-такчылардын кым-даа бил-бөөн. Воскресемде чүгө эр-тен чарал көтүп келген. Кэ-жан ону организацияп эге-дөндө, чогуу-на ача киржир келбөөн. Луш бооп таарыш-кан кижилерин парк директору К. П. Воронков, кол судья Б. А. Гордеев олар бардык күш-биле маргылаады кир-рин турганар. Оон түнел-динде маргылаанын шыныра куду болган. Булуз хемечи-лер, сугжалар илерөөн, чо-румал кижилеринн дөргөзи шапкып каан.

— Эртен чылын моон хай кижж киришкен чүгө болгай, бе чылын арай гонкак бол-гүзүс — деп, парк директору К. П. Воронков мниип чү-гаады.

Солун кылдыр эртерин болур турган байырлап ык-чаар «узу чок» болган. Ону моон сонгар катаптаван кү-зөдиг.

Д. ЧЫДЫМ.

КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГАНЫ А ЧЫЗЫ

— Совет Эвилелинге, ССРЭ-нин улустарынн VII чайгы Спартакиадазын аяктам спортчулар киржи, бистин чурткачынын арасына күш-культура специалистеринн кады амырлаадылганынн 20 чыл өвө дөптөдөн турары кайгычын — деп, ВСР-нин күш-культураны кол комитетинин эргелдөп чалыныгы. Спартакиадага кел-ген Вьетнам делегациянын баштын Буи Ть Лям СЭТА-нын корреспондентинге чуга-лаан. — 1959 чылда гимна-стика, чик атлетика болган эртинини талазы-биле совет тренерлер бистин чурту-вуска кооп, ажыккап эгел-денер. Оон дараазында чымын вьетнам студенттер ССРЭ-нин күш-культура институттары-нче өөренип чортуанар. Ол үдөн эгелеш бистин аяк-кыдыма турткачынын спорт талазы-биле кады амырла-жылганын чайгыш чок өзүп база быжыгын турар.

— Спартакиадага даштык аяккачыларын киржи турар чорту Совет Эвилелинн на-ймысалдын XXI Олимпий оюнбарына белеткенин эң кол хамдааны-дыр — деп, вьетнам делегациянын баш-тын чугаалаан. — Олимпиа-да-80 чедипшиктер эртер дөргөнге кым-даа чигзин-мейн турар.

XXII Олимпий оюнбарын вьетнам спортчулар бир ду-гаарына киржирет.

— Бис ача эң белеткенип

В. ЕРМОЛИН,
СЭТА-нын корр.

ОЛАР БҮЗҮРЕДИГ

ССРЭ-нин улустарынн VII чайгы Спартакиадынн «Олимпий» программанынн соогу хевир — ач адырынн маргылаады. Москвада Кры-латскке келер чымын Олим-пий маргылаады эгелер тус-кай черге ыль 31-де ол мар-гылаада эгелеш. Спартакиа-дынн шапкыны дөш дөрт хо-нуу ургулдулар, ол узкура-жылгала 14 чурттеринн 154 спортчуларын киршин.

— Ча адыкчылары — бис-терге, эң түнөөлөр чик азын дөш Москва бүт-ле таарымчалыг байлааларын тургускан-дыр — деп, 1977 чылда болган делегей чемпионатын монгун шапкыны чаалап алган Ян-виго Вилейто (Польша) СЭТА-нын корреспондентин-зиге чугаалаан. — Крилат-скиде спорт комплексини ма-гадан хамык-тыр мен. Стад-онга эң чедипшиктер бол-лур, маргылаада организа-цияларынн идеология шыма-дып, часпас адар дөш орал-ды.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

АВГУСТ 2-ДЕ
«НАЙРАЛ»: «Дешин-кне» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан) 21.00 шаптарда.
«ВОСТОК»: «Бир-ле катп чабан» 15.00. «Пролетна — Францияны кады хаана» 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шаптарда.
«ПНОПЕР»: «Киночымыды» 10.00. «Чугурукту оорлаан» 11.20, 13.20, 15.10, 17.00, 18.50, 20.40 (узаткан) шаптарда.
«КАА-ХЕМ»: «Генрих VIII болган оон адм калады» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 (узат-кан) шаптарда.
«ЧАНГЫ»: «Орай кат» 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шаптарда.

1939 чылдан бөр СӨНП кеңигуу, уду өөрдөгө-лгенин тергини
Каара Тиртышова
ИРСАТТЫН
хевиртер мөзгөн Тыва АССР-нин Чырымыштын министрствун даштынн, шаан, оон төрөдөргө болгаш чоон кижилеринге хаам кыжымчалын алар-гөйтөр тур.

«Шы» солун редакция-нча таңымал хергеттинип турар. Айтыр чер: Кызыл хоорай, Шетинки-Кравченко кудумчуу, бажы № 3. «Шы-нын» редакция.

Кызылда Културанын болгаш даштыкыны Н. Гас-телло аттыг парымынн хообектери — кызылчыларынн хемелер, эштер, хүнге даштыр чер.

ЧУРКУТА: хообекте.

В. КАРА-САЛДЫН фотоу.

телевидение

АВГУСТ 2-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастыг программа, 10.40 — ССРЭ-нин улустарынн 7-ги чайгы Спартакиадынн хун дем-делегеи, 11.05 — «Буратино-нуи дөптөгөн», 11.35 — Урур-ларга — фильм. «Арамдан бажымыдан чоруккан», Уран-чөчөк телефильм, 1-ги сериясы, 12.40 — РСФСР-ин улустун артизи М. Мордасова ырлар, 13.25 — «Целитград». Документалдыг телефильм, 13.50 — Медээлер, 13.55—16.00 — Чапар, 16.00 — Медээлер, 16.20 — Молда ССР-ин тур-густунун хуауны. «Молдав-фильм» студиянын доку-менталдыг фильмдер про-граммасы: «Кинг болган уе», «Киншөв — Совет Мол-давиянын наймысалы», 17.30 — ССРЭ-нин улустары-нын 7-ги чайгы Спартакиа-дынн.

КЫЗЫЛДАН
18.30 — Телемедээлер. (Ты-ва дылда). 18.45—«Трасса». Телефильм. 19.00 — «Мал чөмүчүн белеткени—хүнийн сорууга», Көдө ажык-агый ажыкдарынн допчулаы. 19.15 — Телемедээлер. 19.25—Чарлалар.

МОСКВАДАН
19.30—«Дамыкчым». Телеш-журнал, 20.00—«Чурук бу-ру-дунд хун», 20.15 — Богу делегейде, 20.30 — «Эртем

амдыралы». 21.00—«Олим-пий хоорайларынн эстафе-тазы». Кевтин урп чүдү мастердеринн концерт. Куртунин Топ концерт аалдыл дөмчөлдө. 22.30—«Уе». Информастыг програм-ма, 23.05— ССРЭ-нин улустары-нын 7-ги чайгы Спартакиа-дынн. 23.30—Медээлер, 23.35—ССРЭ-нин улустары-нын 7-ги чайгы Спартакиа-дынн. 00.00—00.30—«Чурук-чулар дугайында чугаала-н. Н. Рерих. Тынгөлдө—дам-чылаагы программасы.

ИЙГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
18.30—«Шыныра школамы», 19.00—«Чаштарын чогаалды-гызм».

КЫЗЫЛДАН
19.30—20.50 — «Ажыкчы-кын». Уран-чөчөк фильм.